

Första, andra, tredje - såld på fiskauktion till bättre pris?

I november 2016 öppnade Stockholms fiskauktion. En tanke var att kortare avstånd mellan fiskare och konsumenter i Stockholmsregionen skulle gynna lokala fiskare, konsumenter och miljö. Om lokalt fångad fisk värderas på marknaden kan priserna påverkas. Vi undersöker om lokalt fångad gös fick en prispremie på Stockholmsauktionen och om priserna på gös påverkades i andra försäljningskanaler. Vi finner att:

- Det inte finns någon prispremie på lokalfångad gös som säljs på Stockholms fiskauktion.
- Det beror sannolikt på att gös handlas på en internationell marknad där priser i olika regioner inte skiljer sig mycket åt.
- Stockholmsauktionens etablering tycks istället ha ökat konkurrensen om fisken. Gös som köps upp direkt är i genomsnitt dyrare efter auktionens bildande.

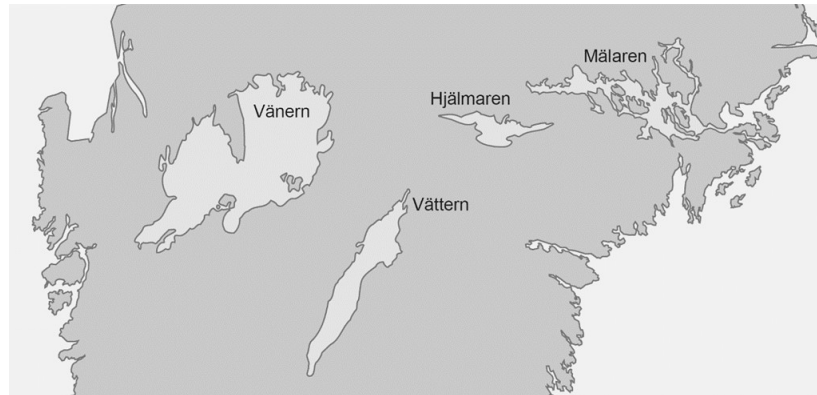
Stockholms fiskauktion och den lokala marknaden

Under senare år har "närproducerat" blivit en viktig trend i marknadsföringen av livsmedel. Trenden har också fått stöd från politiskt håll och det ges exempelvis möjligheter att söka medel från EU:s landsbygdsprogram och fiskefond för att främja närproducerad mat. Tanken att fisk från Stockholmsområdet skulle kunna säljas lokalt hade funnits under en längre tid när den privatägda Stockholms fiskauktion etablerades i november 2016. Syftet med auktionen var bland annat att transporter av fisk till och från Göteborgs fiskauktion skulle undvikas och att lokala småskaliga fiskare skulle kunna sälja sin fisk till lokala köpare i Mälardalen. Kunder från Mälardalen skulle till exempel kunna komma till auktionslokalerna i centrala Stockholm och se utbudet från olika lokala fiskare. Fisken skulle vara färskare, mer miljövänlig och kontakterna mellan köpare och säljare förbättras. Med tiden har auktionen framförallt blivit en viktig försäljningskanal för gös, ål och gädda från Mälaren och Hjälmarén. Eftersom auktionen sker digitalt kan köpare från hela Europa buda på fisken och i dagsläget handlar både lokala, nationella och internationella uppköpare på Stockholms fiskauktion.

Den viktigaste arten som säljs på Stockholmsauktionen är gös. I Sverige fångas gös framförallt i Hjälmarén, Mälaren och Vänern. Förhållandena i Vättern är inte naturligt gynnsamma för arten och

fisket där är därför litet. Ungefär 40 procent av all svensk gös fångas i Hjälmaren, 28 procent i Mälaren och 21 procent i Vänern.

Figur 1. Gös fångas i Hjälmaren, Mälaren och Vänern.

Källa: SMHI

Försäljning av gös före och efter Stockholms-auktionen

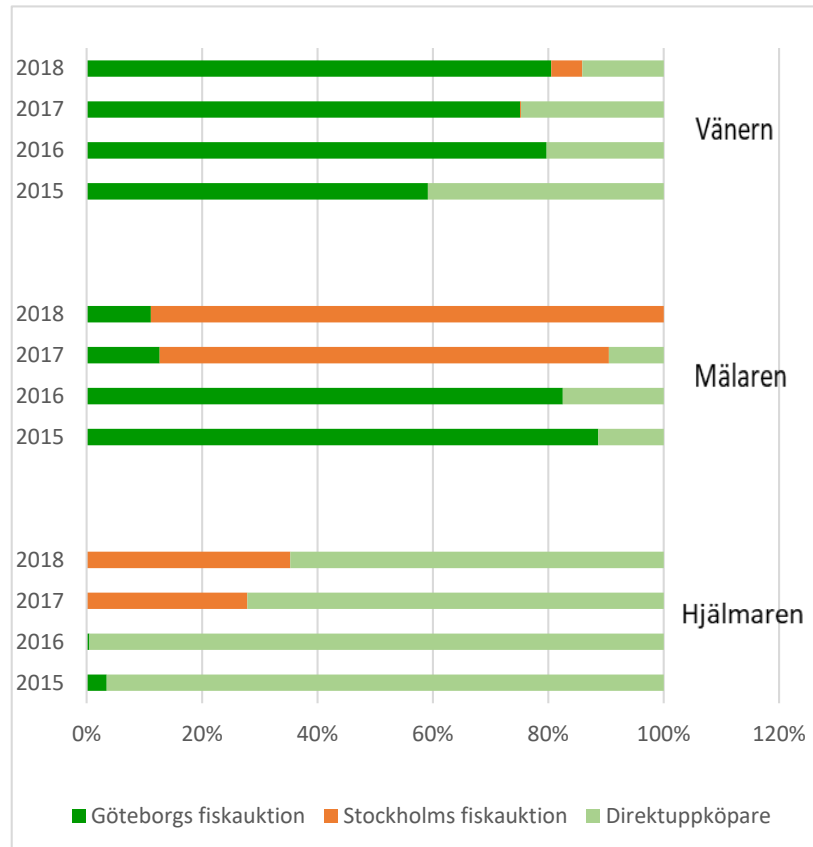
Vårt syfte är att undersöka hur priserna på gös i Sverige har påverkats av etableringen av Stockholms fiskauktion. Om fiskauktionen har skapat en lokal marknad där fisk transporteras kortare sträckor och är av högre kvalitet kan fisken som säljs på Stockholms fiskauktion ha fått en prispremie. Vi undersöker alltså om etableringen av Stockholms fiskauktion har lett till att köpare betalar mer för att fisken är fångad lokalt i Stockholmsregionen. Vi undersöker också om priserna på gös har påverkats i andra försäljningskanaler.

Genomsnittliga månadspriser används i studien

Vi använder månadsdata från Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och data från Göteborgs och Stockholms fiskauktioner. Data visar hur priser för gös från olika sjöar och i olika försäljningskanaler har utvecklats över tid. Tidsperioden går från januari 2015 till september 2018, dvs. vi har data som både täcker perioden före och efter det att Stockholms fiskauktion etablerades.

I figur 2 nedan ser vi hur mycket gös som har sålts från olika sjöar och genom olika försäljningskanaler. Det är tydligt att öppnandet av Stockholms fiskauktion har förändrat valet av försäljningskanal för de som fiskar gös i svenska sjöar. Innan Stockholmsauktionen fanns såldes nästan all fisk från Hjälmaren direkt till uppköpare och majoriteten av gösen från Mälaren såldes på Göteborgs fiskauktion.

Figur 2. Gös från olika sjöar och försäljningskanaler, andelar av totalt sålda kvantiteter, januari 2015-september 2018.*

*Observera att alla siffror för 2018 är för nio månader

Efter Stockholmsauktionens etablering sker den största delen av försäljningen av gös från Mälaren på auktionen i Stockholm. En betydande del av gösen från Hjälmaren säljs också där medan en allt mindre del av försäljningen går direkt till uppköpare. När det gäller den gös som fiskas i Vänern är det en mycket liten del som säljs på Stockholms fiskauktion.

Hur undersöker vi om det finns en prispremie?

För att undersöka om det finns en prispremie på Stockholmsauktionen har vi valt att jämföra priser på fisk som fångas i Mälaren med fisk som fångas i Vänern. Eftersom gösen som fiskas i Vänern i stort sett inte säljs i Stockholm antar vi att sannolikheten är mindre att dessa fiskare har påverkats av att den nya auktionen har öppnats. Framförallt vill vi undersöka om priserna stiger mer för fisk som fångats i Mälaren när Stockholmsauktionen öppnar, dvs. om det finns en prispremie för lokalt fångad gös. Skillnader i kvalitet eller andra egenskaper på gös från de två sjöarna som inte föränd-

ras under den studerade tidsperioden påverkar inte analysen eftersom vi tittar på prisskillnader. Vi antar också att faktorer som inte har med etableringen av Stockholmsauktionen att göra påverkar priserna lika för fisk från de två svenska sjöarna. Ett högre genomsnittligt pris 2017-2018 är då relaterat till etableringen av auktionen.

Vi hittar ingen prispremie för gös från Mälaren

Vi jämför priset på gös från Mälaren och priser på gös från Vänern före och efter Stockholmsauktionens öppnande. Det genomsnittliga månadspriset på gös i hela Sverige från januari 2015 till september 2018 var 71 kronor per kilo. Innan Stockholmsauktionen öppnade kostade ett kilo gös från Mälaren en krona mer än gös från Vänern i genomsnitt. Skillnaden var alltså liten. Vi finner att skillnaderna också är små efter att auktionen öppnade. De skillnader vi ser styrs av några få månadsobservationer som inte är representativa för hela perioden. När vi bortser från dem finner vi att det inte finns några skillnader före och efter auktionens öppnande. Vår analys visar därför att det inte finns en prispremie på gös från Mälaren efter att Stockholmsauktionen öppnade. När vi jämför priser på gös från Mälaren med priser på gös från Vänern ser vi också att priserna följer varandra månad efter månad. Det tyder på att den svenska marknaden för gös är integrerad, dvs. uppköpare i en del av landet kan inte erbjuda lägre priser utan att säljare vänder sig till uppköpare i andra delar av landet. Likaså kan inte säljare höja priserna utan att uppköpare istället vänder sig till andra säljare.

Varför hittar vi ingen prispremie?

Anledningen till att vi inte finner någon prispremie på lokalt fångad fisk på Stockholmsauktionen är troligtvis att den svenska marknaden för gös är del av en internationell marknad. Vi finner att priserna för gös från olika sjöar och i olika försäljningskanaler följer varandra. Om priserna stiger på Stockholms fiskauktion kan man istället köpa gös på Göteborgsauktionen eller direkt från fiskare. Internationella uppköpare kan även tänkas vända sig till andra auktioner och grossister ute i Europa. Stora delar av den gös som fångas i Sverige säljs antingen direkt till internationella uppköpare eller till grossister som exporterar vidare till andra europeiska länder. Exempelvis exporteras ungefär en tredjedel av den gös som köps upp på Stockholms fiskauktion direkt till andra europeiska länder.

Påverkas andra priser av att Stockholm får en fiskauktion?

Även om det inte finns någon prispremie på lokalt fångad fisk från Mälaren kan etableringen av Stockholmsauktionen ha påverkat priserna på gös i andra försäljningskanaler. I tabellen ovan såg vi att nästan all fisk från Hjälmaran såldes till direktuppköpare före Stockholmsauktionens etablering men att en del fisk sedan såljs på

auktion. Därför jämför vi också priser på gös från Hjälmaran med priser på gös från Väneren. Det visar sig att priserna på gös från Hjälmaran närmar sig priserna på gös från Väneren. Före Stockholmsauktionens öppnade kostade gös från Väneren nio kronor mer än gös från Hjälmaran. Efter öppnandet är skillnaden bara fem kronor. När vi närmare undersöker vad detta beror på finner vi att uppköpare som inte använder auktionen betalar mer för gös från Hjälmaran efter att Stockholmsauktionen har etablerats och att priserna vid direktförsäljning och auktionsförsäljning blivit mer lika. Detta kan tolkas som att konkurrensen om fisken i Hjälmaran har ökat och att gamla uppköpare måste betala mer för att inte förlora ytterligare marknadsandelar.

Vilka är fördelarna med Stockholmsauktionen om inte priserna är högre där?

De priser som en yrkesfiskare förväntas få från olika uppköpare i Sverige och utomlands skiljer sig alltså inte mycket åt. Om en yrkesfiskare ska välja att sälja sin fisk på Stockholms fiskauktion måste det finnas andra fördelar med att sälja fisken på auktionen. En fördel för den som fiskar i Mälaren och vill sälja på auktion är att transportkostnaderna blir lägre eftersom det är närmare till Stockholm än Göteborg. Dessutom erbjuder Stockholmsauktionen tjänster som att man kan betala för att auktionen sköter transporten och att man kan annonsera fångster som man avser att leverera i framtiden på auktionens hemsida. Auktionen är specialiserad på insjöfisk vilket gör att kommunikationen mellan insjöfiskare och auktionen underlättas. Slutligen kan det vara lättare att nå fler kunder på auktionen i Stockholm eftersom denna till skillnad från Göteborgsauktionen är digital.

Slutsatser och betydelse för policy

Om gös från Mälaren har en prispremie för att den är lokalfångad skulle priset vara högre på denna fisk än priset på gös i andra försäljningskanaler. Detta tycks inte vara fallet och därför drar vi slutsatsen att lokal fisk från Mälaren inte har fått en prispremie. Däremot är kostnaderna troligen lägre och servicen bättre för säljarna vilket kan vara en viktig orsak till att yrkesfiskare väljer att sälja på den nya auktionen. Lägre kostnader leder till ökad lönsamhet för yrkesfiskare i Mälaren och Hjälmaran. Detta är naturligtvis positivt för yrkesfisket men från ett policy-perspektiv är det också viktigt att förstå sambandet mellan yrkesfiskets lönsamhet och en hållbar förvaltning. Med lägre kostnader kan det vara lönsamt att fiska mer och då kan trycket på bestånden i de svenska insjöarna öka. Idag förvaltas insjöfisket med licenser, redskapsbegränsningar och ministorablekar. Den biologiska rådgivaren menar att fångsterna i de tre stora sjöarna inte bör öka. Om Stockholmsauktionen gör det mer lönsamt att fiska gös kan fler vilja fiska den samtidigt som de som redan fiskar vill fiska mer.

Våra resultat tyder på att konkurrensen om fisken har ökat och att direktuppköpare måste betala något mer för gös efter att Stockholms fiskauktion etablerats. Priserna vid direktförsäljning blir mer lika priserna på auktionerna. En slutsats av detta är att etablerandet av Stockholms fiskauktion har lett till att den svenska marknaden har blivit allt mer integrerad, det går inte att höja eller sänka priserna på en del av marknaden utan att köpare eller säljare förändrar sitt beteende så att priserna utjämnas.

Författare	Cecilia Hammarlund
Källa	Hammarlund, Cecilia, Blomquist, Johan and Staffan Waldo, "Local markets and price premiums – the case of the establishment of the Stockholm fish auction" <i>AgriFood Working Paper</i> 2019:9.
Tack till	Sören Jensen, Hjälmarsfisk. Bernt-Ove Andreen, Stockholms fiskauktion och Magnus Nilsson, Göteborgs fiskauktion.
Mer information	Cecilia Hammarlund Telefon: 046-222 07 91 E-post: cecilia.hammarlund@agrifood.lu.se

Vad är AgriFood Economics Centre?

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Publikationer

AgriFood Economics Centre ger ut tre typer av publikationer som vänder sig till beslutsfattare, myndigheter och en intresserad allmänhet. **Policy Briefs** är lättillgängliga sammanfattningar av en av våra vetenskapliga publikationer. **Fokus** är kortare analyser och **Rapporter** är längre analyser som även ges ut i tryckt format. AgriFood skriver också vetenskapliga artiklar och working papers som i huvudsak vänder sig till en vetenskaplig publik. Våra publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
